

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

12 päivänä lokakuuta 2017*

Ennakkoratkaisupyyntö – Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue – Asetus (EU) N:o 650/2012 – Perintöasiat ja eurooppalainen perintötodistus – Soveltamisala – Sellaisessa jäsenvaltiossa sijaitseva kiinteistö, joka ei tunne esineoikeudellista erityisjälkisäädöstä – Kieltäytyminen tunnustamasta tällaisen jälkisäädöksen esineoikeudellisia vaikutuksia

Asiassa C-218/16,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim (Gorzów Wielkopolskin alueellinen tuomioistuin, Puola) on esittänyt 8.3.2016 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 19.4.2016, saadakseen ennakkoratkaisun menettelyssä, jonka on pannut vireille

Aleksandra Kubicka,

notaarin ominaisuudessa toimivan

Przemysław Bacin

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Ilešič sekä tuomarit A. Rosas, C. Toader (esittelevä tuomari), A. Prechal ja E. Jarašiūnas,

julkisasiamies: Y. Bot,

kirjaaja: hallintovirkamies M. Aleksejev,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 1.3.2017 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- Przemysław Bac, toimien notaarin ominaisuudessa, edustajanaan M. Margoński, zastępca notarialny,
- Puolan hallitus, asiamiehinään B. Majczyna, M. Nowak ja S. Żyrek,
- Saksan hallitus, asiamiehinään T. Henze, J. Möller, M. Hellmann ja J. Mentgen,
- Kreikan hallitus, asiamiehinään E. Tsaousi ja A. Magrippi,

* Oikeudenkäyntikieli: puola.

- Espanjan hallitus, asiamiehinään V. Ester Casas ja S. Jiménez García,
- Unkarin hallitus, asiamiehinään M. Z. Fehér, G. Koós ja M. Tátrai,
- Euroopan komissio, asiamiehinään M. Wilderspin ja A. Stobiecka-Kuik,

kuultuaan julkisasiamiehen 17.5.2017 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,
on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta 4.7.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 650/2012 (EUVL 2012, L 201, s. 107) 1 artiklan 2 kohdan k ja l alakohdan sekä 31 artiklan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty menettelyssä, jonka Aleksandra Kubicka on pannut vireille erään Słubiceen (Puola) sijoittautuneen notaarin luona saadakseen laadituksi esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen sisältävän virallisen testamentin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Asetuksen N:o 650/2012 johdanto-osan 7, 8, 15, 18, 19 ja 37 perustelukappale kuuluvat seuraavasti:
 - ”(7) Sisämarkkinoiden moitteetonta toimintaa olisi edistettävä poistamalla vapaata liikkuvuutta haittaavat esteet niiden henkilöiden osalta, joille aiheutuu tällä hetkellä vaikeuksia, kun he valvovat oikeuksiaan perintöasiassa, jolla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Kansalaisten on voitava järjestää perimyksensä ennakolta Euroopan oikeusalueella. Perillisten ja testamentinsaajien sekä muiden perittäville läheisten henkilöiden sekä perimyksen liittyvien velkojien oikeuksien toteutuminen on taattava tehokkaasti.
 - (8) Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tähän asetukseen olisi koottava säännökset tuomioistuimen toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten, virallisten asiakirjojen ja tuomioistuimessa tehtyjen sovintojen tunnustamisesta tai tapauksen mukaan hyväksymisestä, täytäntöönpanokelpoisuudesta ja täytäntöönpanosta sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta.
- –
- (15) Tässä asetuksessa olisi sallittava kiinteään tai irtaimeen omaisuuteen liittyvän oikeuden syntyminen tai siirtyminen perimyksen kautta perimyksen sovellettavan lain mukaisesti. Sen ei kuitenkaan olisi vaikutettava joidenkin jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä tunnettuihin määrältään rajoitettuihin esineoikeuksiin (numerus clausus). Jäsenvaltiolta ei saisi edellyttää, että se tunnustaa alueellaan sijaitsevaa omaisuutta koskevan esineoikeuden, jos kyseistä esineoikeutta ei tunneta sen lainsäädännössä.

– –

(18) Kiinteään tai irtaimeen omaisuuteen liittyvän oikeuden rekisteriin kirjaamisen edellytykset olisi suljettava tämän asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Näin ollen sen jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa rekisteriä pidetään, (kiinteän omaisuuden osalta omaisuuden sijaintipaikan laissa (*lex rei sitae*)) olisi määritettävä, millaisin oikeudellisin edellytyksin ja miten kirjaaminen on suoritettava ja mitkä viranomaiset, kuten kiinteistörekisterit tai notaarit, ovat vastuussa sen tarkistamisesta, että kaikki edellytykset täyttyvät ja että perusteeksi esitetyt tai laaditut asiakirjat ovat riittäviä tai sisältävät tarvittavat tiedot. Viranomaiset voivat erityisesti tarkistaa, että perittävän oikeus rekisteröintiä varten esitetyssä asiakirjassa mainittuun jäämistöomaisuuteen on oikeus, joka kirjataan sellaisena rekisteriin tai joka muutoin osoitetaan sen jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti, jossa rekisteriä pidetään. Asiakirjojen päällekkäisyyden välttämiseksi rekisteröintiviranomaisten olisi hyväksyttävä tällaiset toisen jäsenvaltion toimivaltaisten viranomaisten laatimat asiakirjat, joiden liikkuvuudesta säädetään tässä asetuksessa. Erityisesti tämän asetuksen nojalla annetun eurooppalaisen perintötodistuksen olisi oltava pätevä asiakirja jäämistöomaisuuden kirjaamiseksi jäsenvaltion rekisteriin. Tämän ei kuitenkaan olisi estettävä rekisteröintiviranomaisia pyytämästä rekisteröintiä hakevalta henkilöltä sellaisten lisätietojen tai -asiakirjojen esittämistä, joita edellytetään sen jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa rekisteriä pidetään, esimerkiksi [verojen] maksamiseen liittyviä tietoja tai asiakirjoja. Toimivaltainen viranomainen voi ilmoittaa rekisteröintiä hakevalle henkilölle, miten puuttuvat tiedot tai asiakirjat toimitetaan.

(19) Oikeuden rekisteriin kirjaamisen vaikutukset olisi samoin jätettävä tämän asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle. Sen jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa rekisteriä pidetään, olisi näin ollen määritettävä, onko rekisteröinnillä esimerkiksi oikeuden olemassaolon toteava vai oikeuden luova vaikutus. Jos esimerkiksi oikeuden hankkiminen kiinteään omaisuuteen on rekisterien kaikkia koskevan vaikutuksen varmistamiseksi tai oikeustoimien suojaamiseksi kirjattava rekisteriin sen jäsenvaltion oikeuden mukaan, jossa rekisteriä pidetään, hankinta-ajankohtaan olisi sovellettava kyseisen jäsenvaltion lakia.

--

(37) Jotta kansalaiset voisivat nauttia sisämarkkinoiden tarjoamista eduista siten, että tähän liittyy täysi oikeusvarmuus, tällä asetuksella olisi annettava heille mahdollisuus tietää ennakolta, mitä lakia heidän perimyksensä sovelletaan. Ristiriitaisten tulosten välttämiseksi olisi otettava käyttöön yhdenmukaiset lainvalintasäännöt. Pääsääntönä olisi oltava, että perimyksen sovelletaan ennakoitavissa olevaa lakia, johon sillä on läheinen liittymä. Oikeusvarmuuden vuoksi ja jotta vältettäisiin perimyksen pirstoutuminen, kyseistä lakia olisi sovellettava perimyksen kokonaisuudessaan eli kaikkeen jäämistöön kuuluvaan omaisuuteen riippumatta omaisuuden luonteesta ja siitä, sijaitseeko omaisuus toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa.”

4 Kyseisen asetuksen 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan perimyksen. Sitä ei sovelleta vero-, tulli- tai hallintoasioihin.

2. Tämän asetuksen soveltamisalaan eivät kuulu seuraavat asiat:

--

k) esineoikeuksien luonne, ja

l) kiinteään tai irtaimeen omaisuuteen liittyvien oikeuksien kirjaaminen rekisteriin, kirjaamisen oikeudelliset edellytykset mukaan luettuina, ja tällaisten oikeuksien rekisteriin kirjaamisen tai kirjaamatta jättämisen vaikutukset.”

- 5 Kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa olevan määritelmän mukaan ”perimyksellä” tarkoitetaan ”jäämistöseuraantoa, joka kattaa kaikenlaisen omaisuuden, oikeuksien ja velvollisuuksien siirtymisen kuolemantapauksen johdosta, olipa kyseessä kuolemanvaraismääräykseen perustuva tahdonvaltainen siirtyminen tai lakimääräiseen perimyksen perustuva siirtyminen”.
- 6 Asetuksen N:o 650/2012 22 artiklan, jonka otsikko on ”Lainvalinta”, 1 kohdan ensimmäisessä alakohdassa säädetään seuraavaa:
- ”Henkilö voi valita, että hänen perimyksensä kokonaisuudessaan sovelletaan sen valtion lakia, jonka kansalainen hän on valinnan tehdessään tai kuollessaan.”
- 7 Kyseisen asetuksen 23 artiklan, jonka otsikko on ”Sovellettavan lain soveltamisala”, 1 kohdassa ja 2 kohdan b ja e alakohdassa säädetään seuraavaa:
- ”1. Edellä olevan 21 tai 22 artiklan mukaisesti määräytyvää lakia sovelletaan perimyksen kokonaisuudessaan.
2. Kyseistä lakia on sovellettava muun muassa seuraaviin:
-
- b) edunsaajien, heidän perintöosuksiensa ja perittävän heille mahdollisesti asettamien velvoitteiden määrittäminen sekä muiden perintöoikeuksien, mukaan lukien eloonjääneen puolison tai kumppanin perintöoikeuksien, määrittäminen;
-
- e) jäämistöön kuuluvan omaisuuden, oikeuksien ja velvoitteiden siirto perillisille ja mahdollisille testamentinsaajille, mukaan lukien perinnön tai testamenttisaannon vastaanottamisen tai siitä luopumisen ehdot ja vaikutukset”.
- 8 Saman asetuksen 31 artiklassa, jonka otsikko on ”Esineoikeuksien muuntaminen”, säädetään seuraavaa:
- ”Jos henkilö vetoaa esineoikeuteen, johon hänellä on oikeus perimyksen sovellettavan lain nojalla, ja sen jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa oikeuteen vedotaan, ei tunne kyseistä esineoikeutta, kyseinen oikeus on tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan muunnettava lähinnä vastaavaksi kyseisen valtion lain mukaiseksi esineoikeudeksi ottaen huomioon kyseisellä esineoikeudella tavoitellut päämäärät ja edut sekä sen vaikutukset.”
- 9 Asetuksen N:o 650/2012 VI luku, jonka otsikko on ”Eurooppalainen perintötodistus”, sisältää 62–73 artiklan. Sen 62 artiklassa säädetään seuraavaa:
- ”1. Tällä asetuksella otetaan käyttöön eurooppalainen perintötodistus, jäljempänä ’todistus’, joka annetaan käytettäväksi toisessa jäsenvaltiossa ja jolla on 69 artiklassa luetellut oikeusvaikutukset.
2. Todistuksen käyttö ei ole pakollista.
3. Todistus ei korvaa jäsenvaltioissa vastaaviin tarkoituksiin käytettyjä kansallisia asiakirjoja. Toisessa jäsenvaltiossa käytettäväksi annetulla todistuksella on kuitenkin 69 artiklassa luetellut oikeusvaikutukset myös siinä jäsenvaltiossa, jonka viranomaiset ovat sen antaneet tämän luvun mukaisesti.”

- 10 Asetuksen N:o 650/2012 63 artiklan, jonka otsikko on ”Todistuksen tarkoitus”, 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Todistusta käyttävät perilliset, perintöön suoraan oikeutetut testamentinsaajat – –, joiden on toisessa jäsenvaltiossa vedottava asemaansa tai käytettävä oikeuksiaan perillisinä tai testamentinsaajina – –

2. Todistusta voidaan käyttää erityisesti osoittamaan yksi tai useampia seuraavista seikoista:

- a) kunkin todistuksessa mainitun perillisen tai mahdollisen testamentinsaajan asema ja/tai oikeudet ja osuus jäämistöstä;
- b) tietyn jäämistöön kuuluvan omaisuuden osoittaminen todistuksessa mainitulle yhdelle tai useammalle perilliselle tai yhdelle tai useammalle mahdolliselle testamentinsaajalle;

– –”

- 11 Saman asetuksen perintötodistuksen sisältöä koskevassa 68 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Todistuksessa on oltava seuraavat tiedot, siltä osin kuin sen käyttötarkoitus niitä edellyttää:

– –

- m) luettelo kullekin testamentinsaajalle kuuluvista oikeuksista ja/tai omaisuudesta;

– –”

- 12 Saman asetuksen 69 artiklassa, jonka otsikko on ”Todistuksen oikeusvaikutukset”, säädetään seuraavaa:

”1. Todistus on pätevä kaikissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä.

2. Todistuksen oletetaan osoittavan todenmukaisesti perimyksen sovellettavan lain tai muun tiettyihin seikkoihin sovellettavan lain mukaisesti vahvistetut seikat. Todistuksessa perillisenä, testamentinsaajana – – mainitulla henkilöllä oletetaan olevan todistuksessa mainittu asema ja/tai siinä mainitut oikeudet tai valtuudet, ilman kyseisiin oikeuksiin tai valtuuksiin liittyviä muita ehtoja ja/tai rajoituksia kuin ne, jotka on todistuksessa mainittu.

– –

5. Todistus on pätevä asiakirja, jonka perusteella jäämistöomaisuutta koskevat tiedot voidaan kirjata jäsenvaltion asiaankuuluvaan rekisteriin, sanotun kuitenkin rajoittamatta 1 artiklan 2 kohdan k ja l alakohdan soveltamista.”

Puolan oikeus

Siviililaki

- 13 Siviililain (Kodeks Cywilny) 981¹ §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Notaarin vahvistamana asiakirjana laaditussa testamentissa perinnönjättäjä voi määrätä, että nimetty henkilö saa erityisjälkimmäisessä tarkoitetun omaisuuden perinnönjättäjän kuollessa (esineoikeudellinen erityisjälkimmäisäädös).

– –”

- 14 Kyseisen 981¹ §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan tällaisen esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen kohteena voi olla muun muassa luovutettavissa oleva omistusoikeus osuuteen kiinteästä omaisuudesta.
- 15 Mainitun siviililain 968 § koskee velvoiteoikeudellista jälkisäädöstä, jonka testamentintekijä voi sisällyttää missä tahansa sallituista muodoista laadittuun testamenttiin, myös omakätiseen testamenttiin. Tämän tyyppisen jälkisäädöksen ollessa kyseessä perillisellä on velvollisuus siirtää esineeseen liittyvä oikeus erityisjälkisäädöksen saajalle, ja tämä voi myös vaatia, että perillinen panee erityisjälkisäädöksen toimeen.

Notaareista annettu laki

- 16 Notaareista 14.2.1991 annetun lain (Prawo o notariacie; Dz. U. nro 22, järjestysnumero 91), sellaisena kuin se on muutettuna 13.12.2013 annetulla lailla (Dz. U. 2014, järjestysnumero 164; jäljempänä notaareista annettu laki), 81 §:n mukaan notaarilla on velvollisuus kieltäytyä lainvastaisen notaarin toimen toteuttamisesta.
- 17 Notaareista annetun lain 83 §:n 2 momentissa säädetään, että jos notaari kieltäytyy notaarin toimen toteuttamisesta, henkilö, johon kieltäytyminen kohdistuu, voi valittaa tästä epäävästä toimesta. Valitus tehdään ensin toimen toteuttamisesta kieltäytyneelle notaarille, jonka, jos hän pitää valitusta perusteltuna, on toteutettava häneltä pyydetty notaarin toimi. Jos notaari sitä vastoin ei hyväksy valitusta, sen käsittelee notaarin kotipaikan toimivaltainen Sąd Okręgowy (alueellinen tuomioistuin, Puola).

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymys

- 18 Aleksandra Kubicka on Frankfurt an der Oderissa (Saksa) asuva Puolan kansalainen, joka on naimisissa Saksan kansalaisen kanssa. Tästä liitosta on syntynyt kaksi vielä alaikäistä lasta. Aviopuolisot ovat osuuksin, joista kumpikin on puolet, Frankfurt an der Oderissa sijaitsevan kiinteistön, jolle on rakennettu heidän perheensä koti, yhteisomistajia. Kubicka otti yhteyttä Słubicessa (Puola) sijaitsevaan notaarin toimistoon, koska hän halusi laatia testamentin.
- 19 Kubicka haluaa sisällyttää testamenttiinsa puolisonsa hyväksi Puolan oikeudessa sallitun esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen, joka koskee hänelle kuuluvaa omistusosuutta Frankfurt an der Oderissa sijaitsevasta yhteisestä kiinteistöstä. Jäämistöomaisuuteensa kuuluvan muun omaisuuden osalta hän haluaa pysyttää lakimääräisen perimysjärjestyksen, jonka mukaan aviomies ja lapset perisivät hänet yhtä suurin osuuksin.
- 20 Kubicka on nimenomaisesti sulkenut pois siviililain 968 §:ssä tarkoitetun tavallisen (velvoiteoikeudellisen) erityisjälkisäädöksen käyttämisen, koska siitä aiheutuisi vaikeuksia edustaa perillisinä olevia alaikäisiä lapsia sekä lisäkustannuksia.
- 21 Notaarin edustaja kieltäytyi 4.11.2015 laatimasta testamenttia, johon sisältyisi Kubickan haluama esineoikeudellinen erityisjälkisäädös, perustellen tätä sillä, että tällaisen erityisjälkisäädöksen sisältävä testamentti on ristiriidassa Saksan esine- ja kiinteistörekisterioikeutta, joka on asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan k ja l alakohdan sekä 31 artiklan perusteella otettava huomioon, koskevan lainsäädännön ja oikeuskäytännön kanssa ja että tällainen toimi on näin ollen lainvastainen.
- 22 Notaarin edustaja täsmensi, että Saksassa testamentinsaajan kiinteistörekisteriin kirjaamisen perusteena voi olla ainoastaan notaarin vahvistama asiakirja, joka sisältää sopimuksen kiinteän omaisuuden omistusoikeuden siirrosta perillisiltä testamentinsaajalle. Ulkomaiset esineoikeudelliset

erityisjälkisäädökset muunnetaan Saksassa asetuksen N:o 650/2012 31 artiklan perusteella velvoiteoikeudellisiksi erityisjälkisäädöksiksi. Tällainen tulkinta ilmeni hänen mukaansa kansainvälisiä perintöasioita koskevista menettelyistä 29.6.2015 annetun Saksan lain (Internationales Erbrechtsverfahrensgesetz; BGBl. I, s. 1042), jolla kansallista oikeutta muutettiin asetuksen N:o 650/2012 säännösten mukaisesti, perusteluista.

- 23 Kubicka teki 16.11.2015 asianomaiselle notaarille notaareista annetun lain 83 §:n perusteella valituksen päätöksestä, jolla oli kieltäydytty esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen sisältävän testamentin laatimisesta. Hän väitti, että asetuksen N:o 650/2012 säännöksiä oli tulkittava itsenäisesti ja – pääasiallisesti – ettei yksikään sen säännöksistä oikeuttanut rajoittamaan perillisasemaa tavalla, jolla oikeutettaisiin esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen todellisten vaikutusten tunnustamatta jättäminen.
- 24 Koska Kubickan notaarille tekemä valitus ei menestynyt, hän nosti kanteen Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskimissa (Gorzów Wielkopolskin alueellinen tuomioistuin, Puola).
- 25 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo, että esineoikeudellinen erityisjälkisäädös kuuluu asetuksen N:o 650/2012 23 artiklan 2 kohdan b ja e alakohdan sekä sen 68 artiklan m alakohdan perusteella perimyksen sovellettavan lain soveltamisalaan, mutta se pohtii, missä määrin erityisjälkisäädöksen kohteena olevan omaisuuden sijaintipaikalla sovellettavalla lailla voidaan rajoittaa perimyksen sovellettavaksi valitussa laissa säädetyn esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen todellisia vaikutuksia.
- 26 Koska ”esineoikeuksien luonne” suljetaan asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan k alakohdalla kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, perimyksen sovellettavassa laissa säädettyä esineoikeudellisella erityisjälkisäädöksellä ei voida luoda sellaisia omaisuuteen kohdistuvia oikeuksia, joita testamentatun omaisuuden *lex rei sitae* ei tunne. On kuitenkin päätettävä, suljetaanko tällä samalla säännöksellä kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle myös esineoikeudellisten saantojen mahdolliset oikeudelliset perustat. Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin katsoo tältä osin, että esineoikeudellisella erityisjälkisäädöksellä myönnettyjen esineoikeuksien saantoa koskevasta kysymyksestä säädetään yksinomaan perimyksen sovellettavassa laissa. Tähän näkemykseen yhdytään Puolan tätä alaa koskevassa oikeuskirjallisuudessa, kun taas lakiehdotuksen, joka koskee kansainvälistä perintöoikeutta ja perintötodistukseen liittyvien sekä muiden säännösten muuttamista (Gesetzesentwurf der Bundesregierung, BT-Drs. 17/5451, 4.3.2015), perusteluissa esitettiin, että asetukseen N:o 650/2012 liittyvissä asioissa Saksan oikeus ei velvoita tunnustamaan esineoikeudellista erityisjälkisäädöstä toisen jäsenvaltion oikeuden mukaan laaditun testamentin perusteella.
- 27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii saman asetuksen 1 artiklan 2 kohdan 1 alakohtaan viitaten myös, voiko kiinteistö- tai irtaimistorekistereihin sovellettava laki vaikuttaa erityisjälkisäädöksen perintöoikeudellisiin seurauksiin. Se täsmentää tältä osin, että jos erityisjälkisäädöksen katsotaan tuottavan esineoikeudellisia vaikutuksia perimyksen alalla, se jäsenvaltio, jossa kyseistä rekisteriä pidetään, sääntelisi vain perintösaannon vaikutusten toteennäyttämistapoja, eikä se voisi vaikuttaa itse saantoon.
- 28 Näin ollen kyseinen tuomioistuin katsoo, että asetuksen N:o 650/2012 31 artiklan tulkinta riippuu myös siitä, onko erityisjälkisäädöksen kohteena olevan omaisuuden sijaintipaikan jäsenvaltiolla mahdollisuus kyseenalaistaa ne esineoikeudelliset vaikutukset, joita kyseisellä erityisjälkisäädöksellä perimyksen sovellettavaksi valitun lain perusteella on, vai eikö sillä ole tällaista mahdollisuutta.

- 29 Tässä tilanteessa Sąd Okręgowy w Gorzowie Wielkopolskim on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

”Onko asetuksen [N:o 650/2012] 1 artiklan 2 kohdan k ja l alakohtaa tai 31 artiklaa tulkittava siten, että ne sallivat sovellettavan perintölainsäädännön mukaisen esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen (legatum per vindicationem) esineoikeudellisten vaikutusten tunnustamisen epäämisen, jos kyseinen testamenttisaanto koskee sellaisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan kiinteän omaisuuden omistusoikeutta, jonka laki ei tunne sellaisen testamenttisaannon järjestelmää, jolla on välitön esineoikeudellinen vaikutus?”

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

Tutkittavaksi ottaminen

- 30 Saksan ja Unkarin hallitukset vastustavat ennakkoratkaisukysymyksen tutkittavaksi ottamista siitä syystä, että se on hypoteettinen.
- 31 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan SEUT 267 artiklassa määrätty menettely on unionin tuomioistuimen ja kansallisten tuomioistuinten välisen yhteistyön väline, jolla viimeksi mainittujen tehtäväksi annetaan kunkin asian erityispiirteiden perusteella harkita, onko ennakkoratkaisu tarpeen asian ratkaisemiseksi ja onko niiden unionin tuomioistuimelle esittämällä kysymyksillä merkitystä asian kannalta katsoen (ks. vastaavasti tuomio 3.4.2014, Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, 34 kohta ja tuomio 2.3.2017, Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, 20 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 32 Kansallisen tuomioistuimen esittämään pyyntöön on mahdollista jättää vastaamatta ainoastaan, jos on ilmeistä, että pyydetyllä unionin oikeuden tulkitsemisella ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen taikka jos unionin tuomioistuimella ei ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen sille esitettyihin kysymyksiin (ks. mm. tuomio 3.4.2014, Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, 35 kohta ja tuomio 2.3.2017, Pérez Retamero, C-97/16, EU:C:2017:158, 21 ja 22 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 33 Saksan hallitus katsoo, etteivät ne syyt, joiden vuoksi sellaisen notaarin vahvistaman testamentin laatiminen, johon testamentintekijä on valinnut sovellettavaksi Puolan oikeutta ja johon sisältyy Saksassa sijaitsevaa kiinteistöä koskeva esineoikeudellinen erityisjälkisäädös, olisi lainvastaista, käy selvästi ilmi ennakkoratkaisupyynnöstä.
- 34 Tästä on syytä todeta, että – kuten ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää – notaareja koskevan lain 81 §:ssä säädetään, että notaarilla on lakiin perustuva velvollisuus kieltäytyä lainvastaisen notaarin toimen toteuttamisesta. Kuten istunnossa lisäksi on muistutettu, Puolan tuomioistuimet ovat pitäneet lainvastaisina esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen käsittäviä testamenttausmääräyksiä, jotka niiden oikeudellisen rakenteen vuoksi ovat vaikutuksettomia.
- 35 Pääasiassa kyseessä olevassa menettelyssä testamentintekijä, joka on asetuksen N:o 650/2012 22 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen nojalla valinnut perimyksen sovellettavan Puolan lain, haluaa ottaa testamentissaan käyttöön sellaisessa jäsenvaltiossa eli Saksassa, jossa kyseisen erityisjälkisäädöksen todellisia vaikutuksia ei tunnusteta, sijaitsevaa kiinteistöä koskevan esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen.

- 36 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee selvästi, että asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan k ja l alakohdan sekä 31 artiklan tulkitseminen on tarpeen pääasiassa kyseessä olevan menettelyn ratkaisemiseksi. Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtäviin kuuluu näet mainittu asetus huomioon ottaen tarkistaa, oliko notaarin menettely, kun tämä kieltäytyi pääasian kantajan pyytämän asiakirjan laatimisesta siitä syystä, että se olisi Saksan lainsäädännön vastainen, perusteltu.
- 37 Unkarin hallitus puolestaan väittää tutkimatta jättämistä koskevan vaatimuksensa tueksi, että tämä kysymys liittyy asiaan, jota ei vielä ole pantu vireille, koska testamentintekijä ei ole kuollut ja koska kyseistä kiinteistöä koskevaa asiaa ei ole saatettu Saksan kiinteistörekisteriviranomaisen käsiteltäväksi.
- 38 Tästä on riittävää todeta, että asetuksella N:o 650/2012 pyritään, kuten sen seitsemännestä perustelukappaleesta ilmenee, edesauttamaan sitä, että kansalaiset voivat järjestää perimyksensä ennakolta. Pelkästään se, ettei perimys ole pääasiassa kyseessä olevassa menettelyssä vielä alkanut, ei näin ollen voi tehdä esitetystä kysymyksestä hypoteettista.
- 39 Edellä olevan perusteella on katsottava, että ennakkoratkaisukysymys on otettava tutkittavaksi.

Asiakysymys

- 40 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin haluaa kysymyksellään pääasiallisesti selvittää, onko asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan k ja l alakohtaa sekä 31 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että jäsenvaltion viranomainen kieltäytyy tunnustamasta testamentintekijän saman asetuksen 22 artiklan 1 kohdan perusteella perimyksen sovellettavaksi valitseman lain tunteman esineoikeudellisen erityisjälkיסäädöksen esineoikeudellisia vaikutuksia, kun tätä kieltäytymistä on perusteltu sillä, että kyseinen erityisjälkיסäädös koskee sellaisessa toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan kiinteistön omistusoikeutta, jonka lainsäädännössä ei tunneta sellaista erityisjälkיסäädöstä, jolla on välitön esineoikeudellinen vaikutus perimyksen alkamisajankohtana.
- 41 Aluksi on syytä muistuttaa, että asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan kyseistä asetusta sovelletaan perimyksen. Kyseisen asetuksen 3 artiklan 1 kohdan a alakohdassa täsmennetään, että perimyksellä tarkoitetaan ”jäämistöseuraantoa, joka kattaa kaikenlaisen omaisuuden, oikeuksien ja velvollisuuksien siirtymisen kuolemantapauksen johdosta, olipa kyseessä kuolemanvaraismääräykseen perustuva tahdonvaltainen siirtyminen tai lakimääräiseen perimyksen perustuva siirtyminen”.
- 42 On kiistatonta, että pääasiassa on kyse testamenttiin perustuvasta perimyksestä.
- 43 Asetuksen N:o 650/2012 22 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaan henkilö voi valita, että hänen perimyksensä kokonaisuudessaan sovelletaan sen valtion lakia, jonka kansalainen hän on. Myöskin on täsmennettävä, että kyseisen asetuksen 23 artiklan 1 kohdassa vahvistetaan perintölainsäädännön yhtenäisyyden periaate.
- 44 Unionin lainsäätäjät on näin täsmennyneet – kuten kyseisen asetuksen 37 perustelukappaleesta ilmenee –, että oikeusvarmuuden vuoksi ja jotta vältettäisiin perimyksen pirstoutuminen, kyseistä lakia on sovellettava perimyksen kokonaisuudessaan eli kaikkeen jäämistöön kuuluvaan omaisuuteen riippumatta omaisuuden luonteesta ja siitä, sijaitseeko omaisuus toisessa jäsenvaltiossa tai kolmannessa valtiossa. Kyseisellä lailla säännellään näin asetuksen N:o 650/2012 23 artiklan 2 kohdan mukaisesti erityisesti jäämistöomaisuuden siirtymistä perillisille tai, tapauksen mukaan, erityisjälkיסäädöksen saajille.

- 45 Asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdassa luetellaan tältä osin useita erilaisia kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle kuuluvia aloja, joiden joukkoon kuuluvat k alakohdassa ”esineoikeuksien luonne” ja sen l alakohdassa ”kiinteään tai irtaimeen omaisuuteen liittyvien oikeuksien kirjaaminen rekisteriin, kirjaamisen oikeudelliset edellytykset mukaan luettuina, ja tällaisten oikeuksien rekisteriin kirjaamisen tai kirjaamatta jättämisen vaikutukset”.
- 46 Sen selvittämiseksi, onko asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan k alakohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, ettei Puolan oikeudessa säädetyn esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen esineoikeudellisia vaikutuksia tunnusteta Saksassa, on heti aluksi huomautettava, että ”esineoikeuksien luonne” suljetaan kyseisellä säännöksellä mainitun asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.
- 47 Toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönnotosta tehdyn ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi (KOM(2009) 154 lopullinen, s. 5) perusteluiden mukaan kyseinen säännös koskee esineiden ja oikeuksien luonnehdintaa sekä näiden oikeuksien haltijan oikeuksien määrittämistä.
- 48 Jäsenvaltioiden oikeusjärjestyksissä säädettyjen esineoikeuksien olemassaolo ja lukumäärä (numerus clausus) kuuluvat nekin kyseisen säännöksen soveltamisalaan. Asetuksen N:o 650/2012 15 perustelukappaleessa nimittäin tarkennetaan tässä suhteessa, ettei kyseinen asetus vaikuta joidenkin jäsenvaltioiden kansallisessa lainsäädännössä tunnettuihin, määrältään rajoitettuihin esineoikeuksiin (numerus clausus) ja ettei jäsenvaltiolta olisi edellytettävä, että se tunnustaa kyseisessä jäsenvaltiossa sijaitsevaa omaisuutta koskevan esineoikeuden, jos kyseistä esineoikeutta ei tunneta sen oikeudessa.
- 49 Tässä tapauksessa niin Puolan oikeudessa säädetty esineoikeudellinen erityisjälkisäädös kuin Saksan oikeudessa säädetty velvoiteoikeudellinen erityisjälkisäädöskin ovat tapoja siirtää omistusoikeus tiettyyn omaisuuteen eli – kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 46 ja 47 kohdassa korostanut – molemmissa oikeudellisissa järjestelmissä tunnettu esineoikeus. Näin omistusoikeuden välitön siirtyminen esineoikeudellisella erityisjälkisäädöksellä koskee yksinomaan sellaisia testamentintekijän kuoltua tapahtuvia kyseisen esineoikeuden siirtämistapoja, jotka asetuksella N:o 650/2012 sen 15 perustelukappaleen mukaan pyritään nimenomaisesti sallimaan perimyksen sovellettavan lain mukaisesti.
- 50 Asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan k alakohdassa ei kuitenkaan tarkoiteta tällaisia siirtämistapoja.
- 51 Näin ollen on syytä todeta, että asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan k alakohtaa on tulkittava siten, että se on esteenä sille, että jäsenvaltiossa, jonka oikeudellisessa järjestelmässä ei tunneta esineoikeudellista erityisjälkisäädöstä, kieltäydytään tunnustamasta niitä esineoikeudellisia vaikutuksia, joita tällaisella erityisjälkisäädöksellä testamentintekijän perimyksen sovellettavaksi valitseman lain mukaan on perimyksen alkamisajankohtana.
- 52 Siitä kysymyksestä, onko asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan l alakohtaa tulkittava siten, että se on esteenä sille, että esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen esineoikeudellisia vaikutuksia kieltäydytään tunnustamasta, on toiseksi todettava, että kyseisen säännöksen mukaan kiinteään tai irtaimeen omaisuuteen liittyvien oikeuksien kirjaaminen rekisteriin, kirjaamisen oikeudelliset edellytykset mukaan luettuina, ja tällaisten oikeuksien rekisteriin kirjaamisen tai kirjaamatta jättämisen vaikutukset on suljettu kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.
- 53 Asetuksen N:o 650/2012 18 perustelukappaleessa täsmennetään tältä osin, että ”sen jäsenvaltion lainsäädännössä, jossa rekisteriä pidetään, (kiinteän omaisuuden osalta omaisuuden sijaintipaikan laissa (lex rei sitae)) olisi määritettävä, millaisin oikeudellisin edellytyksin ja miten esineoikeuden kirjaaminen on suoritettava”. Lisäksi saman asetuksen 19 perustelukappaleessa todetaan, että ”jos oikeuden

hankkiminen kiinteään omaisuuteen on rekisterien kaikkia koskevan vaikutuksen varmistamiseksi tai oikeustoimien suojaamiseksi kirjattava rekisteriin sen jäsenvaltion oikeuden mukaan, jossa rekisteriä pidetään, hankinta-ajankohtaan olisi sovellettava kyseisen jäsenvaltion lakia”.

- 54 Tästä seuraa, että – kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 60 kohdassa pääasiallisesti tähdentänyt – koska asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan 1 alakohta koskee pelkästään kiinteään tai irtaimeen omaisuuteen liittyvien oikeuksien kirjaamista rekisteriin, kirjaamisen oikeudelliset edellytykset mukaan luettuina, ja tällaisten oikeuksien rekisteriin kirjaamisen tai kirjaamatta jättämisen vaikutuksia, tällaisten oikeuksien saannolle asetettavia edellytyksiä ei mainita niiden alojen joukossa, jotka tämän säännöksen perusteella on suljettu kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle.
- 55 Tämän tulkinnan vahvistaa asetuksen N:o 650/2012 23 artiklassa säädetty perintölainsäädännön yhtenäisyyden periaate ja etenkin sen 2 kohdan e alakohta, jonka mukaan sillä säännellään ”jäämistöön kuuluvan omaisuuden, oikeuksien ja velvoitteiden siirto[a] perillisille ja mahdollisille testamentinsaajille”.
- 56 Tällainen tulkinta vastaa myös asetuksen N:o 650/2012 seitsemännessä perustelukappaleessa mainittua tavoitetta, jona on sisämarkkinoiden moitteettoman toiminnan edistäminen poistamalla vapaata liikkuvuutta haittaavat esteet niiden henkilöiden osalta, joille aiheutuu vaikeuksia, kun he valvovat oikeuksiaan perintöasiassa, jolla on rajat ylittäviä vaikutuksia. Tämän saman perustelukappaleen mukaan kansalaisten on voitava järjestää perimyksensä ennakolta Euroopan oikeusalueella.
- 57 Jos tässä yhteydessä myönnettäisiin, että asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan 1 alakohdalla mahdollistetaan esineoikeudellisen erityisjälkisäädöksen perusteella saadun omaisuuden sulkeminen kyseisen asetuksen soveltamisalan ulkopuolelle, tästä aiheutuisi saman asetuksen 23 artiklan sanamuodon ja kyseisen asetuksen tavoitteiden kanssa yhteensoveltumaton perimyksen pirstoutuminen.
- 58 Asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan 1 alakohtaa on näin ollen tulkittava niin, että se on esteenä sille, että sellaisessa jäsenvaltiossa, jonka oikeudellisessa järjestelmässä ei tunneta esineoikeudellista erityisjälkisäädöstä, kieltäydytään tunnustamasta niitä esineoikeudellisia vaikutuksia, jotka kyseinen erityisjälkisäädös perimyksen sovellettavaksi valitun lain mukaan perimyksen alkamisajankohtana tuottaa.
- 59 Tähän on syytä lisätä, että asetuksella N:o 650/2012 otetaan käyttöön todistus, jolla siinä mainitun perillisen, testamentinsaajan tai oikeudenomistajan on voitava toisessa jäsenvaltiossa osoittaa asemansa ja oikeutensa ja erityisesti se, että määrätty omaisuus on osoitettu kyseisessä todistuksessa mainitulle testamentinsaajalle.
- 60 Kyseisen asetuksen 69 artiklan 1 kohdan mukaan kyseinen todistus on pätevä kaikissa jäsenvaltioissa ilman eri menettelyä. Kyseisen artiklan 2 kohdassa säädetään, että todistuksessa testamentinsaajana mainitulla henkilöllä oletetaan olevan todistuksessa mainittu asema ja siinä mainitut oikeudet ilman kyseisiin oikeuksiin liittyviä muita ehtoja ja/tai rajoituksia kuin ne, jotka on todistuksessa mainittu.
- 61 Asetuksen N:o 650/2012 31 artiklan tulkinnan osalta on kolmanneksi muistutettava siinä säädetty, että ”jos henkilö vetoaa esineoikeuteen, johon hänellä on oikeus perimyksen sovellettavan lain nojalla, ja sen jäsenvaltion lainsäädäntö, jossa oikeuteen vedotaan, ei tunne kyseistä esineoikeutta, kyseinen oikeus on tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan muunnettava lähinnä vastaavaksi kyseisen valtion lain mukaiseksi esineoikeudeksi ottaen huomioon kyseisellä esineoikeudella tavoitellut päämäärät ja edut sekä sen vaikutukset”.

- 62 Tässä tapauksessa on syytä todeta, että esineoikeus, jonka Kubicka haluaa testamentata esineoikeudellisella erityisjälkיסääöksellä, on omistusoikeus hänelle kuuluvaan osuuteen Saksassa sijaitsevasta kiinteistöstä. On kiistatonta, että testamentinsaajalle Puolan oikeuden perusteella näin myönnettävä omistusoikeus tunnetaan myös Saksan oikeudessa.
- 63 Asetuksen N:o 650/2012 31 artikla ei koske esineoikeuksien, etenkin esineoikeudellisten tai velvoiteoikeudellisten erityisjälkיסääösten, siirtotapoja, vaan siinä säädetään yksinomaan, että esineoikeuksien sisältöä, sellaisena kuin siitä säädetään perimyksen sovellettavassa laissa (lex causae), on noudatettava ja että esineoikeudet on pantava täytäntöön siinä jäsenvaltiossa, jossa niihin vedotaan (lex rei sitae).
- 64 Näin ollen on niin, että koska esineoikeudellisella erityisjälkיסääöksellä siirrettävä esineoikeus on omistusoikeus, joka tunnustetaan Saksan oikeudessa, asetuksen N:o 650/2012 31 artiklassa säädettyä muuntamista ei ole tarpeen suorittaa.
- 65 Tästä seuraa, että asetuksen N:o 650/2012 31 artikla on esteenä sille, että sellaisessa jäsenvaltiossa, jonka oikeudellisessa järjestelmässä ei tunneta esineoikeudellista erityisjälkיסääöstä, kieltäydytään tunnustamasta tällaisesta erityisjälkיסääöksestä perimyksen sovellettavaksi valitun lain mukaan perimyksen alkamisajankohtana aiheutuvia esineoikeudellisia vaikutuksia.
- 66 Edellä lausuttu huomioon ottaen esitettyyn kysymykseen on vastattava niin, että asetuksen N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan k ja l alakohtaa sekä 31 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että jäsenvaltion viranomaisen kieltäytyy tunnustamasta testamentintekijän saman asetuksen 22 artiklan 1 kohdan perusteella perimyksen sovellettavaksi valitseman lain tunteman esineoikeudellisen erityisjälkיסääöksen esineoikeudellisia vaikutuksia, kun tätä kieltäytymistä on perusteltu sillä, että kyseinen erityisjälkיסääös koskee sellaisessa toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan kiinteistön omistusoikeutta, jonka lainsäädännössä ei tunneta sellaista erityisjälkיסääöstä, jolla on välitön esineoikeudellinen vaikutus perimyksen alkamisajankohtana.

Oikeudenkäyntikulut

- 67 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Toimivallasta, sovellettavasta laista, päätösten tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta ja virallisten asiakirjojen hyväksymisestä ja täytäntöönpanosta perintöasioissa sekä eurooppalaisen perintötodistuksen käyttöönotosta 4.7.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 650/2012 1 artiklan 2 kohdan k ja l alakohtaa sekä 31 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä sille, että jäsenvaltion viranomaisen kieltäytyy tunnustamasta testamentintekijän saman asetuksen 22 artiklan 1 kohdan perusteella perimyksen sovellettavaksi valitseman lain tunteman esineoikeudellisen erityisjälkיסääöksen esineoikeudellisia vaikutuksia, kun tätä kieltäytymistä on perusteltu sillä, että kyseinen erityisjälkיסääös koskee sellaisessa toisessa jäsenvaltiossa sijaitsevan kiinteistön omistusoikeutta, jonka lainsäädännössä ei tunneta sellaista erityisjälkיסääöstä, jolla on välitön esineoikeudellinen vaikutus perimyksen alkamisajankohtana.

Allekirjoitukset

